

AFETINAN : *Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyetinin Birinci Sanayi Planı 1933*. Ankara 1972. VI, 210-143-82 s., 3 harita. 65 TL. (Türk Tarih Kurumu yayınları. 16. seri Nr. 14) *.

Türkiye'nin bozulan malî durumunun istikrarını sağlamak amacıyla 27 Mayıs 1960 Millî Devriminden sonra yeni kurulan Devlet Planlama Dairesi (9 temmuz 1961 Anayasasının 129. maddesi)'nin her yıl gözden geçirilmek üzere hazırladığı beş yıllık planların (1963-67 ve 1968-72) denenmesi ve "Atatürk ilkelerine dönüş" çağırısı (12 Mart 1971), 1919-22 Kurtuluş Savaşından sonra onun iktisadî kalkınmadaki payını hatırlatmaktadır.

Friedrich Karl Kienitz *Türkei: Anschluss an die moderne Wirtschaft unter Kemal Atatürk* (Türkiye: Kemal Atatürk liderliğinde modern ekonomiye geçiş) [Hamburg 1959, WI VI, s. 308'de eleştirisi] adlı kitabında kaynakları dikkatle inceledikten sonra problemi açıklarken, Merkez Bankasının kuruluşundan itibaren (1931) kâğıt paranın tedavülde çok tedbirli biçimde çoğaltılmasından da anlaşıldığı üzere "onun sinsi bir enflasyona düşmek istemediği"ni tespit ediyor.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinden Prof. Afetinan sunulan kitabında, 9 aralık 1933'te o zamanki Ekonomi Bakanı B. Celâl (Bayar)'in Bakanlar Kuruluna sunduğu beş yıllık planın metnini ilk kez yayımlıyor. Bu metinde, şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresinde ve yazarın bildirdiği daha başka konuşmalarında Osmanlı İmparatorluğunda hemen yok sayılan ya da yabancıların elinde bulunan sanayiîni kurulması hususundaki büyük ilgisini gösteren Mustafa Kemal'in kenar notları bulunmaktadır. Türk özel sermayesi zayıf olduğundan bu ancak devletin yardımıyla olabilirdi. B. Fethî (Okyar)'nin 1930'da tavsiye ettiği liberalizmin reddolunmasından sonra devletçilik ilkesi 14 mayıs 1931'de Cumhuriyet Halk Partisinin programına 6'ncı ideal olarak alınmış ve 5 şubat 1937 tarihli ek kanunla Anayasaya (2. madde) konmuştur (krş. WI 23, 1941, s. 174 ve Ernst E. Hirsch: *Die Verfassung der Türkischen Republik* 1966, s. 41, 82).

Yazar, Atatürk'ün ilkeleri ile ve bu arada bugün yine aktüel olanlarından, topraksız köylüye yer dağıtılması ile ilgili reforma işaret ediyor (1 mart 1922 ve 1 kasım 1936 günlü konuşmaları: s. 29, 124, 1937 tarihli Anayasa eki, 74. madde ve 1961 Anayasası, 37 ve 38. maddeler, sonuncusu 20 eylül 1971'de kaleme alınanda da bulunuyor). İki harita Atatürk'ün ölümüne kadar yapılan demiryollarını ve ilk iki beş yıllık plan süresinde kurulan ve kurulması öngörülen sanayi tesislerinin yerlerini, "ideal bir köy"ün kuruluş krokisini gösteriyor. Türkiye'nin iktisadî durumu 30 yıldan fazla bir zamandan beri eskiden öngörülemez sebeplerden dolayı çok değişmiş olduğu gibi, Atatürk'ün kendisine çok yakın olan yazarın dikkatle izlediği bazı fikirleri de bugün üstün değer taşımaktadır.

GOTTHARD JÄSCHKE

* *Der Islam*, Band 50, Haft 1, April 1973.

